

ВІДГУК

офіційного опонента

Проценко Ольги Петрівни

на дисертаційну роботу Фідровської Марії Георгіївни

«Християнський концепт любові в сучасній культурі:

філософсько-антропологічний аналіз»,

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 033 – Філософія

1. Актуальність теми

В наш час глобальні проблеми актуалізують фактори, які безпосередньо загострюють віковічні проблеми, пов'язані як з існуванням людства, так і з життям окремої людини в кризових станах суспільства, в умовах ускладненості та невизначеності її особистісних обставин. Виникає гостра необхідність у переосмисленні цілої низки філософських проблем, пов'язаних з світоглядними, ціннісно-змістовними та духовними орієнтирами поведінки людини, де саме любов постає найвищим проявом спільного блага.

Значимість обраної для дослідження теми обумовлено необхідністю філософських досліджень феномену любові у контексті вироблення системного наукового світогляду та критичного мислення. Однією з нагальніших проблем сучасної гуманітаристики є пошук шляхів формування стійких поведінкових стереотипів, які зближують людей, сприяють взаєморозумінню та викликають взаємодопомогу, впливають на уникнення ворожості у всіх проявах спілкування з урахуванням істотних змін у сенсі життя. Цей пошук зовсім не означає ігнорування цінностей традиційної культури та прагнення заміни їх на нові аксіологічні модифікації. Тому сьогодні сфера соціогуманітарного знання і філософія перш за все потребують більш глибокого розуміння релігії та її фундаментальних ідей, щоб мати поле можливих рішень, що йдуть від різноманітних підходів до

заявленої в дисертації предметної галузі. Прагнення філософів примирити істину розуму та істину серця не залишає байдужим і теологію, у тому числі й сучасну. Таке положення розглядається як значиме у теоретичному і практичному вимірі духовного життя сучасної України, яка обрала нові напрямки у політиці, економіці, міжнародному праві, а також у діалогіки культур, де саме любов постає вагомим чинником у спрямуванні людства на гуманізацію і оптимізацію сучасних суспільних відносин та в міжособистісному спілкуванні.

Тема дисертаційного дослідження пов'язана з виконанням науково-дослідних робіт кафедри «Філософії» НТУ «ХПІ». Здобувач брав участь у науково-дослідній роботі: «Філософські проблеми людини та культури», ДР 0118U001574. Науковий керівник НДР: д-р філ. наук, проф. Я. В. Тараросєв. Участь автора – виконавець.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертаційній роботі.

Положення та рекомендації, що наведені в дисертаційній роботі Фідровської М.Г., в достатній мірі науково обґрунтовані. Їх обґрунтованість базується на використанні філософсько-антропологічного підходу та визначеними в дисертації об'єкту та предмету дослідження. Значна ступень обґрунтування наукових положень, висновків та рекомендацій дисертаційної роботи пов'язана з реалізацією міждисциплінарного підходу при аналізі теми дослідження, а також з використанням всезагальних, загальних та окремих методів науково-теоретичного дослідження.

Достовірність результатів досліджень.

Достовірність результатів науково-теоретичних досліджень підтверджується даними джерельної бази, яка включає значну кількість робіт з класичної, некласичної та сучасної філософії та теології, а також досвідом філософсько-антропологічних досліджень.

До основних нових наукових результатів дисертації слід віднести

наступне:

- запропоновано філософсько-антропологічний вимір інтерпретації любові в межах християнського концепту у якості субстанціональної даності, завдяки якому безпосередньо створюється духовний світ людини;
- запропоновано авторський підхід стосовно розуміння сутності любові, а також притаманних їй проявів, де виявляється наявність емоційної складової як своєрідного комплексу почуттів, що безпосередньо впливають на дії, вчинки та відносини між людьми;
- доведено, що раціоналістичний концепт чуттєвості, який був запропонований в філософії з часів Просвітництва, вже не в повній мірі відповідає розумінню феномена любові та її ролі в сучасній соціокультурній комунікативності суспільства та особистісному спілкуванні;
- проголошується розвиток подальшого постпросвітницького та постмодерністського проекту стосовно присутності любові в складних і не одностайних видах соціальної діяльності людей і головним чином в політиці, праві, моралі та мистецтві;
- запропоновано філософсько-релігійний дискурс чуттєвості в любові завдяки міждисциплінарному осмисленню та на базі методології наукового дослідження;
- удосконалені зміст, обсяг та функції поняття «любов», предметні сфери функціонування відповідного феномену, його роль у відкритті нових аспектів людського буття та спілкування.

Значимість отриманих результатів для науки і практичного використання.

Науково-практична цінність полягає в тому, що філософсько-антропологічне осмислення християнського концепту любові в життєдіяльності людини та сучасній духовній культурі взагалі передбачає

різноманітність інтерпретації підходів, синтезує різні способи прочитання даної теми, збагачує дослідницьку практику завдяки актуалізації та концептуалізації проблеми духовності та одухотвореності сучасного соціального суб'єкта. Отримані матеріали можуть використовуватися у освітніх та педагогічних стратегіях, сучасних практиках виховання та стратегіях самовдосконалення. Матеріали дисертаційного дослідження можуть використовуватися також при викладанні ряду дисциплін у навчальному процесі всіх рівнів, таких як філософія, релігієзнавство, історія, соціологія, комплексі дисциплін стосовно права.

Повнота викладення результатів досліджень в опублікованих працях.

Результати досліджень опубліковані у 24 роботах.

За темою дисертації зараховано 6 публікацій: 4 статті у наукових фахових виданнях України, 2 статті у періодичних наукових виданнях держав, які входять до ЄС та індексуються у базі Scopus. Решта публікацій – апробація на українських та закордонних конференціях та статті в нефахових наукових виданнях України.

Опубліковані матеріали повністю відображають зміст дисертації та відповідають вимогам пункту 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. №44.

Оцінка змісту дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Фідровської М.Г. складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, показана її наукова і практична цінність, сформульовані мета і задачі дослідження, описано зв'язок дисертації з науковими планами та темами, приведена апробація дисертаційної роботи і публікації.

У першому розділі аналізуються ключові поняття дисертаційної

проблеми з використанням досвіду європейської філософії з цього приводу. На засадах християнства визначено фундаментальне значення любові та розкрито її роль в духовному житті людини.

У другому розділі досліджується теорія чуттєвості та її методологічні трансформації. Дана теорія розглянута в її когнітивному, етичному, естетичному та історико-філософському аспектах. Простежена тенденція парадигмальної зміни теорії чуттєвості у напрямку трансформації просвітницької парадигми в постпросвітницький стан її вираження.

У третьому розділі вивчається роль чуттєвого досвіду в конституюванні оціночного ставлення до людиномірного буття. Дана проблема розкрита в галузях права, моралі й мистецтва. Запропонована неосенсуалістична концепція чуттєвості на засадах християнської парадигми.

Висновки до розділів та за результатами роботи сформульовані чітко та відповідають змісту дисертаційної роботи.

Список використаних джерел із 256 найменувань досить повний і включає вітчизняні та зарубіжні публікації.

Анотація відображає основний зміст дисертації та в цілому розкриває наукові результати та практичну цінність роботи.

Академічна доброчесність

Порушень академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, не виявлено. Усі результати, які винесено автором на захист, отримані самостійно і містяться в опублікованих роботах. У роботі, опублікованій у співавторстві з науковим керівником, використані тільки ті ідеї, положення та розрахунки, які є результатом особистих наукових пошуків.

По дисертаційній роботі можна зробити наступні зауваження:

Мета дослідження та завдання занадто широко сформульовані, тому потребують певної конкретизації.

У матеріалі дисертаційного дослідження було б доцільно приділити більше уваги богословському осмисленню проблем любові за рахунок деякого скорочення історико-філософського екскурсу.

Вважаю, що було б теоретично оправдане звернення до християнській етиці стосовно протиставлення духовної любові щодо природного і плотського її різновиду з урахуванням сучасної культурної ситуації. Іншою проблемою може стати аналіз кореляції універсального та конкретно-індивідуального рівнів любові у співвіднесеності з запропонованим у роботі футурологічним проектом. Доречно було би простежити взаємовідносини цінностей любові та смирення у їхній спільній спрямованості до духовної трансформації у міжлюдських стосунках, що спонукає стриманню індивідуальних та колективних амбіцій на користь утвердження цінності персонального та соціального Іншого.

Потребує також збагачення інформативного матеріалу та розгляду концептуальних позицій стосовно звернення до історії і сучасності української філософської думки в її концептуальному різноманітті стосовно проблем духовності та любові як її важливої складової.

Висловлені вище зауваження, не суперечать загальній позитивній оцінці представленої до захисту роботи. Дисертація є актуальною і має певну наукову цінність та практичну значущість.

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Фідровської Марії Георгіївни «Християнський концепт любові в сучасній культурі: філософсько-антропологічний аналіз» за своїм змістом відповідає спеціальності 033 – Філософія. Дисертація є завершеною науково-дослідною роботою, що сприяє подальшим розробкам у сфері комплексного вивчення філософії любові в її чуттєвих проявах як проблемного поля філософської антропології та етики.

Подана дисертаційна робота «Християнський концепт любові в сучасній культурі: філософсько-антропологічний аналіз» Фідровської М.Г.

відповідає спеціальності 033 – «Філософія», відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме вимогам пунктів 6, 7, 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. №44, а здобувач Фідровська Марія Георгіївна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 033 – Філософія.

Офіційний опонент –

доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри філософії та суспільних
наук Національного аерокосмічного
університету ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Підпис
засвідчено

Ольга ПРОЦЕНКО

Ольга ПРОЦЕНКО

21.12.2023

заступник секретаря
університету
Ірина Богданова